

Peretoetaja kompetentsimudel

Seletuskiri

1. Suhte looja ja eesmärkide seadja

Peretoetaja aitab perel kasvada hakkamasaavaks ja rahulolevaks kasupereks. See eeldab vastastikust usaldust ning ühiseid eesmärke, kuhu ja kuidas edasi liikuda. Peretoetaja roll on perekonda toetada oma ressurside leidmisel ja kasutuselevõtmisel, aidates neid seeläbi uues olukorras toime tulla.

1.1. Loob kasuperega üksteist aktsepteeriva ja avatud suhte.

Peretoetaja suhtub kõigisse pereliikmetesse eelarvamustevabalt ja tolerantselt. Ta loob kontakti, mis võimaldab asuda vastastikku aktsepteerivale koostööle. Suhte loomisel arvestab peretoetaja pereliikmete eripärasid ja suhtleb delikaatselt - kõiki kuulates ja oma arvamust peale surumata. Avatud ja üksteist aktsepteeriv suhe on soe ja sõbralik ning ühtlasi teineteise piire austav. Peretoetaja järgib konfidentsiaalsuse põhimõtteid ja ei aruta pere siseasju ilma vajaduseta ja kokkuleppeta kolmandate isikutega.

1.2. Seab koos perega eesmärgid kasupere ja peretoetaja koostööks, vajadusel teeb seda koos omavalitsuse ja teiste võrgustikuliikmetega.

Kui tegemist on hooldusperega, on lapse eestkostjaks kohalik omavalitsus ning seega on omavalitsusel tähtis roll ka peretoe teenuse planeerimisel ja eesmärkide seadmisel. Oluline on teha koosööd KOV lastekaitsetöötajaga, rääkida läbi koostöö eesmärgid, rollijaotus ja leppida kokku infovahetus. Lapsendaja- või eestkostepere puhul võib KOVi roll ja kontakt perega olla vähene, aga praktikaid on erinevaid ning koosööd planeerides tuleks igal juhul koos perega läbi arutada, kas ja mil määral peaks koosööd tegema kohaliku omavalitsusega. Hea oleks, kui KOV lastekaitsetöötajat vähemalt teavitatakse, et pere kasutab peretoe teenust ning aeg-ajalt informeeritakse teda ka koostöö kulgemisest, saavutustest ja raskustest. Teiste võrgustikuliikmete kaasamine sõltub pere ja laste individuaalsest olukorrast, raskustest ja valmisolekust, koostööpartneriks võib olla nt kool, lasteaed, arst vms.

Eesmärgiga seatakse fookus, milles pere kõige enam tuge vajab. Eesmärgid vaadatakse aegajalt üle ja täpsustatakse/korrigeeritakse neid vastavalt pere arengule. Kui pere vajab lisaks muid teenuseid või lisaressursse, aitab peretoetaja need perel leida ning teeb kõigi osapooltega koostööd.

1.3. Lepib perega kokku suhtlemisviisid ja -sageduse.

Pere ja peretoetaja suhe areneb sageli väga lähedaseks. Peretoetajale on see töö, mis peab võimaldama ka personaalset aega, mil ta kasuperedega ei tegele. Seepärast on hea kokku leppida mõlemale poolele sobiv suhtlemisviis (näiteks kas peretoetaja ise pöördub mingi aja tagant pere poole ja küsib, kuidas läheb või pöördub pere; millised on sobivad suhtlemisajad ja kanalid). Kui vähegi võimalik, võiks kohtuda aeg-ajalt ka kontaktkohtumisena, et paremini mõista peresuhteid ja näha lapse heaolu ja arengut. Vähemalt esialgu peaks peretoetaja omal initsiatiivil perega regulaarselt kontakteeruma, et suhtlemine ei jääks toimumata seetõttu, et perel pole ehk veel piisavalt julgust, usaldust või harjumust ise ühendust võtta. Samas peaks perele jääma võimalus kriisiolukorras ka tavapärasest erineval ajal peretoetajaga ühendust võtta.

2. Toetaja lapse arendamisel

Kasuvanemad on läbinud ettevalmistusprotsessi, kuid siiski võib lapse perre tulles tekkida olukordi, millega pere ei arvestanud või milles nad ei oska tegutseda. Pere ja peretoetaja koostöö lähtub lapse arengust. Peretoetaja annab oma selgitustega, teadmiste ja kogemuste jagamisega ning tagasisidega perele infot lapse arenguvajaduste kohta ning turvatunnet, et pere saab hakkama.

2.1. Selgitab perele ja teistele osapooltele asendushooldusel oleva lapse kasvatamisega seotud eripärasid.

Peretoetaja on teadlik identiteedi ja eluloo tähtsusest asendushoolduse kasvava lapse jaoks ning selgitab seda perele. Peretoetaja mõistab bioloogilise pere olulisust lapse jaoks ning sellega seotud dilemmasid ja murekohti. Peretoetaja toetab pere lahenduste leidmisel, kuidas lapsele tagada õige info ja kontakt oma päritoluperega (vastavalt lapse arengutasemele), jälgides seejuures lapse valmisolekut, emotsionaalset heaolu ja turvatunnet ning toetades last igakülselt. Vajadusel selgitab peretoetaja neid teemasid ka teistele võrgustikuliikmetele.

2.2. On teadlik trauma mõjust lapse arengule ja kasutab neid teadmisi pere toetamisel ja nõustamisel.

Peretoetajal on baasteadmised traumade mõjust lapse arengule ja käitumisele. Peretoetaja tunneb peamisi traumateadliku ja terapeutilise vanemluse põhimõtteid ja praktilisi meetodeid, ta tutvustab neid perele ning soovib perele sellealaseid enesetäiendamise võimalusi. . Ta jagab oma teadmisi ja vajadusel soovitusi, et aidata perel lapse käitumist, vajadusi ja emotsioone mõista ning last sobival moel toetada ning arendada.

2.3. Jälgib lapse heaolu ja arengut perekonnas, sealhulgas lapsega vahetult suheldes. Peretoetaja jälgib vanemate ja lapse omavagelist suhtlemist ning lapse käitumist perekeskonnas veendumaks, et lapse turvalisus ja põhivajadused on peres tagatud. Peretoetaja annab vanematele tagasisidet, mida ta lapse juures märkab ning arutleb koos vanematega, kuidas olla lapse arengu toetamisel tulemuslikum.

2.4. Nõustab ja suunab peret lapse arenguga seotud küsimustes.

Peretoetajal on baasteadmised arengupsühholoogiast ning kaasaegsetest lastekasvatuse põhimõtetest (positiivne vanemlus jms) ja praktikatest. Peretoetaja jagab oma teadmisi ja vajadusel soovitusi lapse arendamisel. Kui peretoetaja märkab, et laps vajab oma arengus erialaspetsialisti abi, aitab ta vanematel leida vajalikke teenuseid.

2.5. Sekkub, kui lapse turvalisus pole tagatud ning vajadusel teatab abivajavast lapsest.

Peretoetaja sekkub kohe, kui märkab lapse vaimset või füüsilist väärkohtlemist, andes vastavalt lastekaitseseadusele teada abivajavast lapsest.

3. Julgustaja ning innustaja

Kasupered vajavad kõige enam kindlust, et nad tulevad toime ning hoiakut, et nad ei pea olema alati eksimatud. Peretoetaja kujundab peres positiivset mõttelaadi ja suunab neid probleemide korral keskenduma lahendustele.

3.1. Sisendab perele lahendustele suunatud mõtteviisi ja positiivsust.

Positiivse ja lahenduskeskse mõtteviisi all mõeldakse hoiakut näha olukordades pigem võimalusi. Peretoetaja aitab perel leida killukest rõõmu ka hallimatel päevadel ja lootusetuna tunduvatel hetkedel. See pole probleemide või teiste murede ignoreerimine, vaid pigem kõrvaltvaataja pilk, mis suudab vaadata kaugemale ja näha olukorda mitmekihilisemalt. Parim meetod on siin alati kuulamine ja peegeldamine ning vajalikul hetkel tunnustamine või mõne kogemusloo rääkimine.

3.2. Märkab pere arenguvajadusi ja algatab nendel teemadel vestlusi.

Kui peretoetaja märkab pere käitumismustreid, mis ei toeta lapse arengut, algatab ta peres nendel teemadel vestlusi, kasutades aktiivseid vestlustehnikaid.

3.3. Suunab nõustamistehnikate abil kasuvanemaid ise lahendusi leidma.

Peretoetaja valdab ise mõnda tehnikat (MI, coaching), mille toel saab pere oma mõtetes selgust luua, eesmäärke seada, lahendusvariante leida ja vajalikke otsuseid teha. Peretoetaja juhib kasuvanemad vestlustehnikate abil nende oma lahendusteni ning motiveerib vajalikke muudatusi ellu viima. Vajadusel soovitab peretoetaja erinevaid lahendusvariante, kuid jätab otsustamise perele.

3.4. Märkab positiivseid muutusi ja tunnustab peret edusammude eest.

Tunnustamine on nii julgustamine kui innustamine. Peretoetaja kiidab vanemaid nende pühendumuse ja panustamise eest ja arengusammude eest, mida nad kasuperena teevad. Kui peretoetaja mõistab, mida vanemad ise kõige enam väärtustavad ning tunnustab just nende arengute eest, on kiitus eriti mõjus.

3.5. Aitab perel igapäevaprobleemide taustal näha tulevikuvõimalusi.

Peretoetaja aitab perel märgata oma ressursse ja tugevusi kasuvanematena. Ta suunab vanemaid seadma eesmäärke pikemas perspektiivis, mitte ootama lapselt ja endalt liiga kiireid arenguid. Peretoetaja räägib oma kogemustest edulugusid, mis annavad innustust.

3.6. Aitab perel luua kontakte teiste kasuperedega.

Lisaks peretoetajale pakub perele vajalikku infot ja mitmekesiseid kogemusi ka suhtlemine teiste kasuperedega ja osalemine tugigruppides. Peretoetaja jälgib, et perel oleks info võimaluste kohta teiste kasuperedega suhtlemiseks (nt tugigrupid), julgustab võimalusi kasutama. Vajadusel soovitab peretoetaja mõne kogenud perega suhtlemist (nt mentorlusena).

4. Info jagaja ning selgitaja

Kasuperedel on sageli raske orienteeruda asendushoolduse terviküsteemis, mistõttu võivad vajalikud teenused või toetused jääda kasutamata. Oluline on ka, et kasupere teab oma juriidilisi õigusi ja kohustusi ning rolli kaasvanemluses..

4.1. Selgitab perele asendushooldust puudutavat seadusandlust.

Peretoetaja on hästi kursis asendushooldust puudutava seadusandlusega ning valmis seda perele arusaadavalt selgitama. Peretoetaja tunneb erinevate asendushoolduse liikide olemust, erisusi ning osapoolte rolle, õiguseid ja kohustusi (KOV, pere, kohus, SKA, lapse päritolupere). Vajadusel küsib peretoetaja täpsemat infot ja selgitusi tugiteenuste organisatsioonist või Sotsiaalkindustusametist

4.2. Aitab perel leida vajalikud teenused ning toetused ja neid kasutama hakata. *Peretoetaja valdab üldinfot toetuste ja teenuste kohta, mis on perele olulised (nt perehüvitised, rehabilitatsiooniteenused). Peretoetaja viib end vajadusel kurssi ka konkreetse kohaliku omavalitsuse poolt pakutavate toetuste ja teenustega. Ta selgitab perele, kust toetuste ja teenuste kohta vajalikku infot kõige kergemini leida ning soovitab vajalikke teenuseid. Peretoetaja jälgib teenuste kasutamise mõju ja teeb vajadusel ettepanekuid muudatusteks.*

4.3. Toetab peret erinevate asutustega suhtlemisel ja dokumentide vormistamisel. *Mõni pere võib vajada abi ka erinevate asendushooldusega seotud dokumentide vormistamisel. Peretoetaja juhendab vajadusel pere kontaktide loomisel asutuste ja ametnikega või dokumentide vormistamisel, kuid ei tee pere eest neid toiminguid ise ära. Peretoetaja valmistab pere ette selleks, et nad on valmis samu otsinguid ja toiminguid hiljem iseseisvalt tegema või teavad, kust abi küsida.*

4.4. Hoiab rolliselgust pere toetamisel. *Peretoetaja ei võta vastutust pere asjaajamise eest, vaid toetab neid jätkusuutlikult ise hakkama saama. Peretoetaja ei võta üle juhtumikorraldaja rolli. Kui pere abivajadus väljub peretoetaja pädevusest, arutab peretoetaja perega vajadust kaasata KOV ning ühisel kokkuleppel pöörduakse KOVi poole.*

5. Teadlik enesearendaja

Peretoetaja, nagu iga inimeste abistaja, tegeleb pidevalt oma seisundi jälgimisega, oma vaimse ja füüsilise tervise eest hoolitsemisega ja enesearendamisega. Ta oskab hinnata oma emotsionaalset seisundit ja oma tundeid juhtida nii, et see ei kahjustaks teisi. Ta tegeleb teadlikult oma vaimse tasakaalu hoidmisega ja ennetab läbipõlemist, küsides vajadusel abi.

5.1. Teadvustab oma tundeid ja vajadusi ning hindab oma ressursse realistlikult. *Peretoetaja mõistab oma vajadusi, tegutsemise motiive ning vajadusel tegeleb isikliku traumakogemusega. Peretoetajal on risk võtta teiste probleemid enda kanda ja läbi põleda, mistõttu pöörab ta tähelepanu oma töörollis püsimisele ja piisavale puhkusele.*

5.2. Juhib oma emotsioone turvaliselt. *Peretoetaja märkab oma tundeid ja mõistab tunnete taga olevaid vajadusi. Peretoetaja säilitab pingestatud olukordades tasakaalu ning maandab oma tugevad negatiivsed tunded turvaliselt teisi kahjustamata.*

5.3. Analüüsib oma tööd peretoetajana ning tegeleb pideva enesearendamisega.

Peretoetaja küsib tagasisidet oma töö kohta peredelt, kellega ta töötab, analüüsib seda infot ja teeb vajadusel muudatusi oma käitumises. Ta analüüsib oma tööd ka kasupere arengust lähtuvalt – kui palju iseseisvamalt toimivaks pere on saanud ja kas midagi on vaja peretoe tegevustes muuta.

5.5. Osaleb koolitustel, supervisioonidel ja peretoetajate koostöövõrgustikes. *Peretoetaja hoiab end pidevalt kursis asendushoolduse valdkonnaga, kaasaegsete lähenemistega lapse arendamisel, nõustamis- ja motiveerimistehnikatega. Ta käib vajalikel koolitustel ning osaleb koostöövõrgustikes, kus ka oma teadmisi jagab.*

5.2. Teab, kust abi küsida ja vajadusel küsib abi.

Peretoetaja märkab muutusi oma vaimses tasakaalus ja töövõimes ning võtab ette ennetavaid samme läbipõlemise vältimiseks. Ta osaleb supervisioonides/kovisioonides ja tugirühmade töös, mis aitavad hoida tasakaalu ning vajalikkude enesekindlust ja motivatsiooni. Vajadusel räägib ta oma probleemidest oma juhiga või pöördub vaimse tervise spetsialisti poole.